
EL FOCUS CONTRASTIU EN TRADUCCIONS ANGLÈS-CATALÀ: EQUIVALÈNCIES DE TRADUCCIÓ I ESTUDI DE CORPUS*

CONTRASTIVE FOCUS IN ENGLISH TO CATALAN TRANSLATIONS: TRANSLATION EQUIVALENCE AND CORPUS RESEARCH

PAU FRANCESCH SABATÉ
Universitat de Barcelona
paufrancesch@ub.edu

Resum: En aquest article analitzarem la traducció del focus contrastiu (FC) marcat amb lletra cursiva en un corpus de traducció de narrativa de l'anglès al català. Centrarem l'estudi en els casos de *term focus* (Zimmermann 2016); és a dir, focus en arguments, adjunts i nexes. Els objectius principals són saber com els traductors anglès-català perceben i tracten el FC marcat amb cursiva, i conèixer i quantificar-ne les possibles traduccions equivalents. Així mateix, proposarem hipòtesis explicatives de 1) el marcatge de menys del 50 % de FC en català, 2) la baixa freqüència en les traduccions de certs recursos propis del català com la focalització en la perifèria esquerra (Bonet & Solà 1986) i els adverbis focals i altres mots associats al focus (Vallduví & Vilkkuna 1998; Beck 2016), i 3) l'existència de dos cànons pragmaestilístics amb relació al marcatge del FC *in situ* mitjançant la lletra cursiva.

Paraules clau: focus contrastiu, traductologia, estructura informativa, equivalència traductora, corpus de traducció.

Abstract: This work analyses the translation of italicized contrastive foci (CF) in an English to Catalan translation corpus containing six novels. It focuses on *term focus* occurrences, (Zimmermann 2016), i.e., focused complements, adjuncts and linking words. The main goals are to determine how English-Catalan translators regard and tackle italicized CF, as well as to class and quantify possible equivalent translations. Furthermore, several hypotheses will be put forward to account

(* Aquest treball s'ha beneficiat d'un ajut FI 2019. Agraïxo a Neus Nogué, Xavier Villalba, Lluís Payrató, Josep Marco, Amparo Hurtado Albir i Laia Benavent els seus comentaris i suggeriments.

for 1) low CF marking (below 50%) in Catalan target texts; 2) small frequency of Catalan CF markers such as focus preposing (Bonet & Solà 1986) and focus adverbs and particles (Vallduví & Vilkkuna 1998; Beck 2016), and (3) the existence of two pragmatylistic trends concerning CF *in situ* marking with italics.

Key words: contrastive focus, translatology, information structure, translation equivalence, translation corpora.

1. INTRODUCCIÓ

Un estudi traductològic anglès-català del focus contrastiu (FC) marcat amb lletra cursiva és un estudi de les *equivalències traductores* establertes entorn d'aquest fenomen. Seguint aquesta idea, la descripció i l'estudi de corpus duts a terme tenen per objectiu: (a) saber com els traductors anglès-català perceben i tracten el FC marcat amb cursiva; (b) conèixer i quantificar-ne les possibles traduccions equivalents; (c) classificar i quantificar les tècniques de traducció aplicades, i (d) relacionar les dades del corpus amb la bibliografia recent sobre el FC en català.

Primerament, proposarem un marc d'anàlisi pensat per a vincular la traductologia i la bibliografia sobre estructura informativa en un treball de corpus (§ 2-3). En segon lloc, posarem en pràctica aquest marc tot il·lustrant les diverses equivalències i tècniques de traducció del FC (§ 4-5) i, tot seguit, presentarem les dades i tendències resultants de l'aplicació d'aquesta anàlisi en un corpus de traducció paral·lel format per sis novel·les de sis traductors anglès-català professionals i reputats (§ 6). Veurem que el FC es reproduïx en els textos meta en menys de la meitat dels casos (41%), principalment amb marques sintàctiques, i lèxiques en segon lloc, tot i que tres dels sis traductors del corpus també empenen la cursiva amb aquesta funció pragmàtica. També observarem que hi ha traduccions equivalents però sense FC en un 6% addicional de casos. Finalment, plantejarem tres hipòtesis relatives a aquestes dades per a recerques futures (§ 7).

Tot i que hi ha un corpus oral enfocat a la investigació de l'estructura informativa que inclou el català i l'anglès (a més de l'alemany, el castellà i l'italià) (NOCANDO; vg. Brunetti *et alii* 2011), així com estudis de corpus anglès-català sobre qüestions relatives a l'estructura informativa (Forcadell 2007; Mayol 2007; Villalba 2011), i bibliografia específica de traducció i estructura informativa (Baker 1992; Hatim &

Mason 1990; Ainaud *et alii* 2020), no tenim constància de cap estudi de corpus que tracti la traducció anglès-català del FC *in situ* marcat amb cursiva en textos escrits.

Pel que fa a altres llengües, Slancarova (1998) compara els usos de la cursiva en un corpus paral·lel anglès-txec, entre els quals inclou l'«èmfasi» i el «rema»; Lopez-Folgado (2000) compara la presència en el text font i en el text meta de focus marcats amb cursiva en traduccions anglès-castellà, i Douglas (2009) i Saldanha (2011) fan recerques semblants amb corpus anglès-italià i anglès-portuguès. Aquests quatre treballs tenen per objecte la quantitat absoluta de marques en cursiva en el text font i el text meta, i no computen les diverses solucions de traducció observades (tanmateix, López-Folgado i Douglas tenen en compte la possibilitat d'emprar ordres sintàctics marcats, lèxic i tècniques de traducció, sense quantificar-ne l'ús). Pensem que per aquest motiu les dades d'aquests treballs diuen ben poc sobre l'equivalència traductora del FC marcat amb cursiva (o *cursiva focal*) en un sentit ampli, tal com la definirem.

Abans de tractar les diferents equivalències anglès-català del FC i la seva presència en el corpus, cal acotar (a) quins són els trets definitoris dels FC que formen la mostra d'aquest estudi (§ 2), i (b) com relacionem la definició del FC amb la noció d'*equivalència traductora* (§ 3).

En relació amb aquest segon punt, és fonamental d'aclarir que en aquest treball no entenem l'*equivalència* en termes prescriptius i universals, una visió fortament criticada a Bassnet & Lefevere (1990: 1-13) i actualment poc emprada. Altrament, fem servir l'*equivalència* amb valor descriptiu i analític, com una noció centrada específicament en la relació dels trets lingüístics de dues unitats textuales particulars —com és el FC en el text font i el text meta—, i ancorada sempre en un context; per tant, en consonància amb les concepcions de Hatim i Mason (1990, 1997), Baker (1992), Lvóvskaya (1997) i Ainaud *et alii* (2020: § 3-6), la noció de *interpretive resemblance* de Gutt (1991), l'aplicació en recerca que en fan Olalla i Hurtado Albir (2014), Hurtado Albir (2019) i Marco (2004: 130, 2021: § 2), i també d'acord amb les revisions teòriques de Pym (2010) i Munday (2012: § 3). Així doncs, l'objectiu de l'article no és prescriure ni valorar la qualitat de la traducció, sinó donar dades empíriques sobre el contrast entre tries estilístiques de sis traductors professionals i relacionar-les amb les darreres anàlisis de la lingüística formal sobre l'estructura informativa.

2. LA FUNCIO PRAGMÀTICA I L'APORTACIÓ SEMÀNTICA DEL FC

Entenem el FC com la suma d'una funció pragmàtica i una aportació semàntica. Des del punt de vista pragmàtic (i semiòtic), el focus és un *duplex sign* o índex refe-

rencial; és a dir, una mena de signe que inclou un símbol i un índex (Jakobson 1984 [1957]: 42-43; Silverstein 1976: 24-25). Com a símbol, pot adoptar diferents marques segons la llengua i el canal (sintàctiques, lèxiques, prosòdiques i tipogràfiques (§ 3)). Com a índex, la seva funció és *indicar* la presència d'«alternatives rellevants» per a la interpretació d'un enunciat (Rooth 1992: 76, 79; Krifka 2007: 4); per tant, el seu referent són alternatives explícites o inferibles.

Per exemple, a (1), el focus és l'adverbi *tomorrow* perquè forma part d'un conjunt α de temps alternatius rellevants en el context de la resposta. D'aquesta manera, interpretem la denotació *tomorrow* en oposició a altres temps comparables {*go (today)*, *go (next week)*, *go (on Sunday)*..., α }.

- (1) Q¹: When are we going to gather mushrooms?
 We are going [tomorrow.]_F

A (1), el focus és «neutre» o no contrastiu. Quan el focus és contrastiu, a més a més, duu a terme una segona funció pragmàtica d'actualització «ràpida» del *rerefons comú* del discurs (*common ground*)² (Zimmermann 2007: 158). D'aquesta manera, quan l'enunciatore té l'expectativa que l'enunciatari té una pressuposició contrària a la informació que introduirà, pot avançar-s'hi amb un canvi sobtat en el rerefons comú, indicat amb la marca de FC: «the speaker uses a non-canonical, i.e., marked, grammatical form to direct the hearer's attention, and to shift his common ground in accordance with the new information provided» (Zimmermann 2007: 154). En aquest sentit, el FC està relacionat amb un cert grau de contraexpectativitat en el discurs.³

1. Indiquem amb una lletra Q una pregunta que permet situar contextualment el focus i amb una lletra C el context contrastiu que dona lloc al focus contrastiu. Així mateix, en els exemples marquem el focus (F) i el focus contrastiu (FC) entre claudàtors: []_F, []_{FC}. Al costat de cada exemple hi ha la font, amb el cognom de l'autor en el text font i amb el cognom del traductor en el text meta. Quan no hi indiquem cap font, l'exemple és propi (generalment elaborat a partir del text meta).

2. El *rerefons comú* o *common ground* —anomenat també *background beliefs* (Stalnaker 1974: 49) i *estat epistèmic* (Vallduví 2002: § 4.2)— fa referència a les actituds que adopten a cada moment els parlants quan procedeixen en la conversa, compartint informació, modificant-la i donant per conegudes recíprocament les proposicions que enuncien (tant si les consideren veritables com si no). El rerefons comú es construeix a partir de les assumpcions que fa cada parlant sobre les assumpcions dels seus interlocutors; en altres paraules, un parlant dona per conegut o pressuposat un contingut quan considera que els seus interlocutors el donen per conegut. Entre altres autors, Krifka distingeix entre el *common ground content* —continguts pressuposats— i el *common ground management* o les instruccions pragmàtiques sobre el desenvolupament de la conversa o discurs, com les preguntes que el guien (2007: 15-17).

3. El FC ha estat tractat des de punts de vista diferents, no sempre compatibles; compareu-ho amb Vallduví & Enghdal (1996) i Vallduví & Vilkkuna (1998).

Així doncs, el focus de (2) és contrastiu perquè, a banda del contingut proposicional ‘en Jonas i jo tenim gana avui’, afegeix la instrucció que l’enunciador és contrari a la pressuposició de l’enunciatari ‘que poden esperar-se fins demà per a buscar menjar’.

- (2) C: «Perhaps tomorrow we’ll go to gather mushrooms.»
 «Jonas and I are hungry [*today*]_{FC}» (Jackson 2009: § 4)
 ‘Tenim gana avui (i no demà)’

Tocant a l’aportació semàntica, quan el focus és contrastiu s’introdueix *amb relació a* referents alternatius presents en el rerefons comú (Krifka 2007: 33); és a dir, introduïts anteriorment, inferibles, presents en el context o donats per coneguts. Hem d’especificar que la relació de contrast amb les alternatives del FC pot ser, almenys, de quatre tipus: de correcció, d’addició, d’exhaustivitat i escalar-contrastiva.

En primer lloc, hi ha relacions de *correcció* o *exclusió* quan una alternativa *x* se substitueix per una alternativa *y*, tal com veiem en l’exemple (2), en què *tomorrow* queda exclòs i es corregeix per *today*; sintèticament, ‘*y* en lloc de *x*’.

En segon lloc, la relació és d’*addició* si, per a una proposició P coneguda o ja enunciativa que conté una alternativa *x*, s’introdueix una alternativa *y* que és vàlida també en el lloc de l’alternativa *x*; per exemple, a (3), s’ha enunciat la proposició P *You two were such good friends* i, donada la proposició P ‘(*x*) be good friends’, en què *x* és *vosaltres*, s’introdueix una alternativa *y* *nosaltres* que també dona lloc a una proposició certa; resumint-ho, ‘tant *y* com *x*’.

- (3) «But you,» she said. «You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn’t fallen in love, then [*we*]_{FC} could have had a friendship like that!» (Nunez 2019: § 7)
 ‘P: Vosaltres éreu bons amics’
 ‘L’hauríem pogut tindre (també) nosaltres, una amistat com aquesta’

En tercer lloc, parlem de relacions *exhaustives* quan, donat un grup d’alternatives, es fa referència a una selecció, que pot ser una de sola o a la totalitat o a cap alternativa d’aquest grup sense excepcions (Groenendijk & Stokhof 1984: 85-88; Krifka 2007: 33; Brody & Szendrői 2011: 266-268). A (4), mitjançant la clivellada, se selecciona una sola alternativa *her* en contrast amb la resta del grup de persones rellevants en el context. Per tant, el FC exhaustiu té la funció de seleccionar (‘només *x*’ o ‘absolutament res’

o ‘absolutament tot’), però, com veurem a § 4.3, també la d’identificar (‘precisament *x*’) (Kiss 1998, 2007: 75).⁴

- (4) C: It wasn’t that I wanted to see her with Rick: his was a sullen beauty, glum and lumpish, and there was nothing happening between them that interested me.
It was [*her*]FC I wanted to see, only her. (Gornick 1987: 37)
‘La volia veure només a ella (i a ningú més)’

En darrer lloc, la relació de contrast és *escalar* si l’alternativa marcada com a FC està en relació jeràrquica i gradual amb la resta d’alternatives rellevants en el context i, a més, se situa en un extrem màxim (‘fins i tot *x*’) o mínim (‘ni *x*’) dins l’escala establerta. Així, a (5), l’atribut *a vocation* és tractat com una alternativa extrema al costat d’altres de més corrents o esperables amb què es podria qualificar l’escriptura, com per exemple *a career* o *a hobby*. En aquests casos, farem servir el terme FC *escalar-contraexpectatiu* perquè, molt sovint, la relació escalar pren com a referència allò que es considera esperable o previsible en cada context, a fi de marcar una alternativa com a extrema en la mesura que és contraexpectativa.⁵

- (5) C: «I like what Martin Amis said: deploring egotism in novelists is like deploring violence in boxers. There was a time when everyone understood this.
And there was a time when young writers believed that writing was [*a vocation*]FC —like being a nun or a priest, as Edna O’Brien said.» (Nunez 2019: § 10)
‘Escriure era (fins i tot) una vocació (més elevat que una professió o passatemps)’

En síntesi, el FC combina una funció pragmàtica que es pot marcar amb índexs diversos (sintàctics, lèxics, tipogràfics i prosòdics), i una aportació semàntica diferent segons la relació (de correcció, addició, exhaustivitat o escalar-contraexpectativa).

4. Llop (2017: 205), seguint Chierchia (2013) i Tubau & Espinal (2012), distingeix entre *exhaustivitat* i *antiexhaustivitat*, i reserva aquest terme per als casos en què l’única opció que duu a una proposició veritable és l’exclusió de totes les alternatives del focus, com en l’exemple *No trobarem els diners mai de la vida*, per distingir-lo dels casos en què el focus selecciona l’única alternativa o grup d’alternatives que duu a una proposició veritable, com a *Només trobarem els diners [al bosc]FC*. A diferència de les exhaustives, les proposicions antiexhaustives no es poden expressar amb l’adverbi *només*. Això no obstant, per simplificar, en aquest article subsumim ambdós termes en un de sol *exhaustivitat*, sota la definició que només una opció duu a una proposició veritable (Krifka 2007: 25), ja sigui la selecció d’una única alternativa o l’exclusió o inclusió de totes.

5. Krifka prefereix reservar el terme *contrastiu* per als casos en què la relació entre les alternatives és de correcció o d’addició (2007: 33); això no obstant, seguint Zimmermann (2007: 148), en aquest treball el fem extensiu a les relacions d’exhaustivitat i escalar-contraexpectativa.

A continuació, relacionarem aquestes propietats amb la noció d'equivalència traductora (§ 3) i les tècniques de traducció (§ 4-5).

3. TRADUCCIONS EQUIVALENTS I NO EQUIVALENTS AMB RELACIÓ AL FC

En aquest apartat explicarem per què és elemental prendre en consideració les tres propietats del FC esmentades —la presència d'alternatives, la manera de marcar-les i les relacions de contrast— a l'hora d'analitzar qualsevol traducció amb FC. Veurem que els traductors poden optar per: (a) reproduir literalment la mateixa classe de marca de FC; (b) canviar de marca de FC amb una tècnica de traducció; (c) fer una traducció equivalent amb una estructura informativa diferent; (d) fer una traducció equivalent sense FC en la qual se'n recull l'aportació semàntica amb una tècnica de traducció, i (e) fer una traducció no equivalent (sense FC o amb una estructura informativa no equivalent).

3.1 TRADUCCIÓ EQUIVALENT CORRESPONENT

Podem dir que una traducció d'un enunciat amb FC és informativament equivalent quan hi ha *correspondència* entre els FC en el text font i el text meta; és a dir, que se'n manté la marca en un sintagma o part de sintagma equivalent.

Dins de les traduccions corresponents, distingim les traduccions literals o «paraula per paraula» —com (6b), en què el FC està marcat sintàcticament amb una oració clivellada (i tipogràficament) en el text font i igualment amb una clivellada en el text meta—, dels casos en què els traductors, aplicant una tècnica de traducció, empen una altra marca de FC (7).

- (6) C: It wasn't that I wanted to see her with Rick: his was a sullen beauty, glum and lumpish, and there was nothing happening between them that interested me.
 a. It was [*her*]_{FC} I wanted to see, only her. (Gornick 1987: 37)
 b. Era [*ella*]_{FC} que jo volia veure, només ella. (Caball 2017: 41)

A (7), mentre que en el text font l'ordre de l'oració és canònic SVO i la marca de FC és tipogràfica *in situ*, en el text meta hi trobem una clivellada (marca sintàctica de FC). Tot i aquesta diferència, considerem que (7b) és una traducció corresponent

perquè hi ha un FC que recau en el pronom *ella*, equivalent al pronom *she* del text font. Aquesta darrera és la condició que valorem a l'hora de considerar informativament corresponent (7b).

- (7) a. «She said she couldn't handle it,» he told me. «I'm about to lose my eyesight and [*she*] FC can't handle it.» (Green 2012: § 4)
 b. —Diu que no ho suportaria. Estic a punt de perdre la vista i és [*ella*]FC qui no ho pot suportar. (Font 2014: § 4)

3.1.1 La tècnica de traducció de canvi d'estructura sintàctica

Les *tècniques de traducció* permeten alterar la forma del text font per a preservar o adequar-ne el significat. Aquestes operacions donen resposta a problemes de traducció en l'àmbit de «microunitats textuais» (Hurtado Albir 2001: 257) —paraules, sintagmes, parts de sintagma, clàusules i oracions—, i incideixen en el lèxic, la sintaxi, la morfologia i la pragmàtica. És interessant observar que Molina i Hurtado Albir (2002) atribueixen una doble funció a les tècniques, perquè també les consideren instruments d'anàlisi del procés i el producte de la traducció. Val a dir que les tècniques són molt diverses, sovint difícils de distingir les unes de les altres, i, d'ençà de la seva formulació com «procediments tècnics de traducció» per Vinay i Darbelnet (1995 [1958]), han donat lloc a extensos debats en la bibliografia i diversos reculls que divergeixen segons els autors (vg. Vázquez-Ayora 1977; Newmark 1988; Hurtado Albir 2001: 256-271; Marco 2004; Ainaud *et alii* 2020: § 1, entre d'altres). En aquest treball adoptem la classificació d'Hurtado Albir (2001: 266-271).

Tanmateix, hem de fer notar que Hurtado Albir (2001) i Molina i Hurtado Albir (2002: 507) no inclouen la introducció d'estructures sintàctiques marcades, com les clivellades, ni el canvi d'ordre de mots general com una tècnica de traducció. Tot i que en la llista proposada originalment per Vinay i Darbelnet (1995 [1958]: § 4.4.4-5), sí que hi trobem el moviment d'un constituent en una altra part de l'oració classificat com una tècnica amb el nom d'*inversió* o *dislocació*, Hurtado Albir (2001: 266) defensa que les operacions com el canvi d'ordre de mots no s'han de considerar una tècnica «cuando no sean una opción textual del traductor, sino simplemente una obligación que viene impuesta por las características de cada lengua».

Dit això, aclarim que en aquest estudi classifiquem els canvis d'ordre i l'ús d'estructures sintàctiques marcades com una tècnica de traducció per a marcar sintàcticament el FC que, d'ara endavant, anomenarem *canvi d'estructura sintàctica*. La raó que justifica aquesta ampliació particular del repertori de tècniques és, principalment,

que la preservació de les marques de FC sempre és una decisió opcional i estilística, perquè la seva absència no genera necessàriament textos agramaticals o enunciat no reeixits en la llengua meta. D'altra banda, el canvi d'estructura sintàctica encaixa en la definició de tècnica com una operació dirigida a alterar una unitat inferior al nivell del text (generalment, en el nivell de l'oració), emprada per a resoldre un problema concret i dependent del context i, a més a més, en aquest estudi, funciona com un instrument d'estudi traductològic per a analitzar les decisions preses pels traductors.

D'acord amb aquesta visió, un canvi de marca de FC com el que hem vist a (7b) (*She can't handle it* / 'Es ella qui no ho pot suportar') el considerem una tècnica de traducció perquè, en resposta al problema de marcar el FC en el subjecte *ella*, la traductora opta per substituir l'ordre SVO del text font —possible en català, però no contrastiu— per una estructura clivellada.

Així mateix, més endavant (§ 4.1), donarem exemples de corpus dels tipus de canvi d'estructura sintàctica que es poden emprar per a marcar sintàcticament el FC en una traducció. També veurem que es pot aconseguir una traducció informativament corresponent amb altres tècniques de traducció com la *transposició* —un canvi en la categoria gramatical de l'element que és FC— (§ 4.1.1), i l'*amplificació*, afegint marques lèxiques de contrast com adverbis focals associats al FC i quantificadors exclamatius (§ 4.3.1).

3.2 TRADUCCIÓ EQUIVALENT NO CORRESPONENT

La definició de traducció informativament corresponent que hem proposat només inclou les opcions de traducció del FC (a) i (b) de l'enumeració anterior. És per això que cal una segona noció d'equivalència que anomenarem *traducció no corresponent*, per a classificar els casos en què (c) l'estructura informativa del text meta ha de ser diferent per a ser equivalent, i (d) en la traducció no hi ha FC, però se'n preserva l'aportació semàntica amb una amplificació que afegeix informació per a fer explícites alternatives de focus, o també amb una modulació.

El reconeixement de les opcions (c) i (d) té l'origen en la noció d'*equivalència traductora* de Seleskovitch (1986; citat a Hurtado Albir 2001: 218). D'acord amb aquesta autora, cal distingir l'*equivalència* de la *correspondència*. Mentre que la correspondència fa referència a «les llengües» —i, per tant, entenem que a la gramàtica—, l'equivalència és relativa al «sentit» i més àmplia. Així doncs, el text font i el text meta poden ser, o bé equivalents en el sentit i corresponents en l'estructura informativa, o bé equivalents en el sentit però no corresponents informativament.

Pensem que la reformulació d'un enunciat a fi de fer manifestes relacions semàntiques implícites forma part de la cerca del «sentit» i, per tant, de l'equivalència en la traducció. D'aquesta manera, la categoria *traducció no corresponent*, entesa com una traducció que no és literal no correspon al text font en termes de lèxic o d'estructura sintàctica (vg. Hurtado Albir 2001: 258), inclou clarament les opcions (c) i (d). Com veurem a § 4, la traducció no corresponent es distingeix de la traducció «lliure» i la paràfrasi, atès que s'aconsegueix mitjançant l'aplicació de tècniques de traducció específiques (Vázquez-Ayora 1977: 266), en aquest cas, el canvi d'estructura informativa (§ 5.1), l'amplificació per a explicitar alternatives (§ 5.2) i la modulació (§ 5.3).

D'aquesta manera, com il·lustra la figura 1, fem una distinció bipartida dins de les traduccions equivalents, que poden ser o bé corresponents, si tenen el FC situat en un element equivalent i el mateix valor pragmàtic i semàntic, o bé no corresponents.

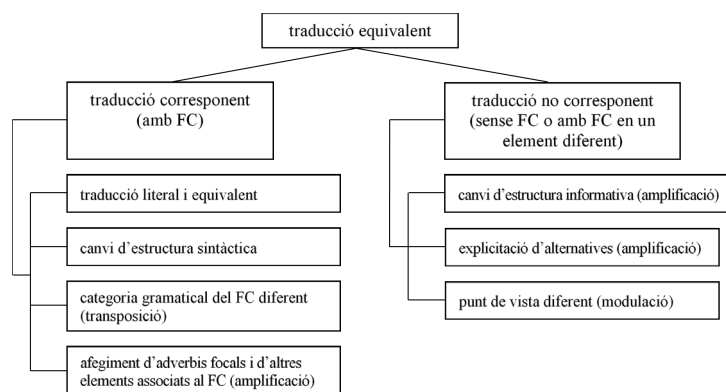

Figura 1. Traduccions equivalents del FC

3.3 TRADUCCIÓ NO EQUIVALENT I NO MARCATGE DEL FC

Val a dir que no totes les traduccions literals són equivalents pel que fa a l'estructura informativa. Només considerem corresponents les traduccions literals que són equivalents, com (6b), en què es tradueix una clivellada *It was [her]_{FC} I wanted to see* amb una clivellada *Era [ella]_{FC} que jo volia veure*.

Diferentment, en el context de (8a) es fa una correcció de l'enunciat anterior *What a bunch [you]_{FC} all are!*, amb el FC en el pronom plural *you* ('vosaltres, sou d'allò que no hi ha, i no nosaltres' (8c)). Tanmateix, a (8b) la traductora marca tipogràficament el verb *sou* ('sí que ho sou' o 'ho sou ben bé, i no ho sembleu'), cosa que

no equival ni informativament ni semàntica al text font. Així doncs, classifiquem (8b) com una traducció literal però no equivalent.

- (8) C: «I ran into your mother a few months ago,» my mother is saying. «She told me she never hears from you. What a bunch [*you*]_{FC} all are!» I gaze at her in admiration. She hasn't laid eyes on Maddy Shapiro in more than twenty years, yet she feels perfectly free...
- a. «What a bunch [*you*]_{FC} all are,» he replies [...] (Gornick 1987: 60)
- b. —[*Sou*]_{FC} d'allò que no hi ha tots plegats —replica ell [...] (Caball 2017: 61)
- c. —[*Vosaltres,*]_{FC} sou d'allò que no hi ha, tots plegats! —replica ell [...]

També observem traduccions no equivalents com (9b), en què els traductors opten per no incloure la marca de FC, sense reformular l'enunciat. Això genera oracions menys marcades des del punt de vista de l'estructura informativa, amb menys quantitat d'informació.

- (9) C: «It's wrong to hate them,» Constance said,
- a. «it only weakens [*you,*]_{FC}» (Jackson 2009: §1)
- b. «només et fa més dèbil» (Sales 2014: §1)
- c. 'odiar-los només et perjudica [a tu']_{FC}

Val a dir que, tot i que no incloure una marca de FC sempre comporta una renúncia a preservar un contingut o significat, no és sinònim d'una mala praxi, ni de bon tros; hi ha molts motius que justifiquen prescindir d'un contingut del text font, fent d'un enunciat una traducció no equivalent, però si més no *adequada* segons els criteris i objectius que guien la traducció. Per això, les tres categories d'aquesta anàlisi no avaluen la qualitat de la traducció, sinó la semblança de marques informatives i la densitat o «quantitat d'informació» entre el text font i el text meta (Marco 2004: 139); en altres paraules, permeten comparar el marcatge del contrast en anglès i en català.

Cal afegir que la tendència d'un traductor a generar solucions corresponents o no corresponents depèn, en part, de la *unitat de traducció* que considera rellevant en cada cas (Hurtado Albir 2001: 224-237). Si la unitat de traducció és l'oració, és probable que el text meta tendeixi a la correspondència, perquè els primitius de l'estructura informativa es manifesten en el nivell oracional, tot i dependre del context i del rerefons comú. Per contra, si la unitat de traducció és l'enunciat en el context o tot el text, pot ser que trobem més casos de traducció no corresponent i de no inclusió de marques informatives.

4. TRADUCCIONS CORRESPONENTS

En aquest apartat veurem que en el corpus les marques tipogràfiques del text font es tradueixen amb tipografia igualment, o amb marques sintàctiques i lèxiques, a vegades combinades amb tipografia. Quan el FC s'indica sintàcticament podem observar usos de la tècnica de canvi d'estructura sintàctica i de la tècnica de transposició. A més, si les marques són lèxiques, com adverbis focals, i no tenen un adverbi corresponent en el text font, les considerarem casos d'amplificació. En tots aquests casos, hi ha un FC en un element equivalent en el text font i en el text meta, motiu pel qual els classifiquem com a traduccions corresponents.

4.1 MARQUES SINTÀCTIQUES

Les marques sintàctiques de FC es poden classificar en posicions i estructures. Tant en anglès com en català el FC pot estar codificat en dues posicions sintàctiques principals: l'extrem dret del nucli oracional (d'ara endavant *posició F*) (IO) i la perifèria esquerra⁶ (II) (Bonet & Solà 1986: 138).⁷

- (IO) C: «Perhaps tomorrow we'll go to gather mushrooms.»
 a. «Jonas and I are hungry [*today*.]FC» (Jackson 2009: § 4)
 b. —En Jonas i jo tenim gana [*avui*.]FC (Sales 2014: § 4)
- (II) C: «Ha,» goes the man, and the woman says, «I was just glad to be able to help.»
 a. «And you were [*a big*]FC help,» the man assures her. (Nunez 2019: § II)
 b. —[*Molt*.]FC m'has ajudat —la tranquil·litza la dona—. (Ràfols 2019: § II)

En un text oral, els FC de tots aquests exemples tindrien una entonació contrastiva. En català, en oracions declaratives, la posició sintàctica és una marca de focus, no

6. Vallduví (1992: 128) analitza aquesta estructura com una dislocació de tot el SV a la perifèria dreta, de manera que només l'argument que és focus queda dins el nucli oracional. En aquest article, tanmateix, per distingir-la més clarament ens hi referirem com un desplaçament del focus a la perifèria esquerra.

7. Aquí només tractarem casos de marcatge amb cursiva en el text font; tanmateix, seria interessant de fer un estudi de traducció amb observacions de FC en la perifèria esquerra en anglès com la següent, adaptat de Hörnig *et alii* (2019: 7):

- (i) Q: Has John burnt the book *and* the painting?
 [The book,]FC John has burnt.

indica contrast per si sola; una oració amb focus en la perifèria esquerra pot ben ser la resposta sense contrast a una pregunta com —*Què et va regalar?*— *Una corbata, em va regalar* (GIEC 2016: 1242) i, per tant, no la podem considerar una estructura necessàriament marcada (Vallduví 2002: 1235). És mitjançant la prosòdia que el focus esdevé contrastiu manifestament en un context en què hi ha una relació de contrast. En canvi, en textos escrits, quan el focus està marcat sintàcticament, el contrast l'identifiquem i interpretem segons el context. Això no obstant, sí que són obertament contrastives i contraexpectatives les oracions interrogatives totals amb aquesta marca, com *Una corbata, et va regalar?*, encara que també poden ser confirmatòries.

La pronominalització i l'elisió indiquen que el seu objecte és present en el rerefons comú (Krifka 2007: 38), alhora que fan possible que el focus ocupi la posició F. Amb aquesta mateixa finalitat, en català es pot dislocar el rerefons a les perifèries dreta (12b) i esquerra (12c) (Laca 1986; Solà 1990: 101; Vallduví 1992: 459). Tot i que no les tractarem, en anglès també podem trobar dislocacions del rerefons, diferents sintàcticament i pragmàtica de les del català (Villalba 1998).

- (12) Q: Okay, so the Dutch Tulip Man. Is he a con man? [...]
 a. [*Nothing*]_{FC} happens to the Dutch Tulip Man. (Green 2012: 191)
 b. No li passa [res,]_{FC} a l'Home Tulipa holandès. (Font 2014: §12)
 c. A l'Home Tulipa holandès no li passa [res,]_{FC}

Quant a les estructures que marquen FC, les més rellevants són les oracions clivellades com (6b) i (7b), i pseudoclivellades, entre d'altres poc freqüents en el corpus (vg. *parallel constructions*; Rooth (1992); Repp (2010)).

4.1.1 Marcatge sintàctic amb transposició

Els desplaçaments sintàctics i les estructures es poden combinar amb l'ús de la transposició, una tècnica de traducció consistent a efectuar un canvi de categoria gramatical; «és a dir, l'ús d'un lexema d'una categoria gramatical diferent de la que tenia el lexema que al text original expressava el mateix contingut» (Ainaud *et alii* 2020: 22).

La transposició és necessària quan, a fi de mantindre la marca de contrast en un element equivalent, cal canviar la categoria gramatical del mot en què recau el FC —a (13b) de l'adverbi *why* al SN *el perquè*—, o del sintagma sencer de què forma part (14b) i (15b).

- (13) a. «Ma, did it ever occur to you to ask yourself [*why*]_{FC} you remained silent when Sol made his move?» (Gornick 1987: 9)

b. Mai te'n vas demanar [el perquè,]_{FC} del teu silenci davant de les accions d'en Sol.

A (I4), l'adjectiu *imagined* esdevé el verb *imaginava*, i el determinant possessiu *his* passa a ser el pronom fort *ell* situat en posició F, en la qual, com a subjecte explícit postverbal, queda marcat com a contrastiu 'la vida que imaginava ell, i no jo'.

- (I4) a. And he? What did he want from me? The same, the very same. I, apparently, fitted perfectly into the landscape of [*his*]_{FC} imagined life. (Gornick 1987: 133)
 b. ¿I ell? ¿Què volia ell de mi? El mateix, ben bé el mateix. Jo, segons que semblava, encaixava perfectament en el paisatge de la vida que imaginava [ell.]_{FC}

A (I5), el SN *a big help* passa a ser un SV *m'has ajudat molt*, el FC del qual queda desplaçat a la perifèria esquerra. Sense la transposició, el desplaçament del FC no seria possible.

- (I5) C: «Ha,» goes the man, and the woman says, «I was just glad to be able to help.»
 a. «And you were [*a big*]_{FC} help,» the man assures her. (Nunez 2019: § II)
 b. —[Molt,]_{FC} m'has ajudat —la tranquil·litza la dona—. (Ràfols 2019: § II)

La transposició genera traduccions corresponents pel que fa a l'estructura informativa, perquè manté la marca de FC en un element equivalent en el text meta i el text font. Per exemple a (I4) *his* i *ell* són FC i són equivalents, tot i diferir en la categoria gramatical i el sintagma del qual formen part; passa el mateix a (I5), en què *a big* i *molt* tenen categories gramaticals diferents però són equivalents en el sentit i estan igualment marcats com a FC.

4.2 MARQUES TIPOGRÀFIQUES

Les marques tipogràfiques —en el corpus la lletra cursiva, però en altres obres també majúscules, versaletes, negreta o subratllat—, indiquen el FC *in situ*, sense desplaçaments a posicions sintàctiques especialitzades. Com a índexs, es distingeixen de les sintàctiques i de les lèxiques en el fet que el seu símbol és convencional. No hi ha cap relació entre la gramàtica d'una llengua i la predilecció per la cursiva com a signe diacrític, ja que podria ser substituïda per la negreta o el subratllat. Això no obstant, quan marquen el FC, tant la cursiva, en textos escrits, com la prosòdia, en textos orals, tenen l'origen en un mateix propòsit comunicatiu i primitiu de l'estruc-

tura informativa, aquest sí, integrat en la gramàtica i, per tant, no convencional (vg. Nogué 2010).⁸

Hem d'aclarir que en la bibliografia especialitzada no hi ha consens sobre l'estatus de la focalització *in situ* en català. Aquesta és una discussió que mereix un estudi de corpus i un estat de la qüestió a banda i no hi podem dedicar l'espai que caldria. Tanmateix, a tall de resum, observem que hi ha autors que neguen la gramaticalitat de la focalització *in situ* fora dels casos anomenats «de correcció» i «metalingüístics» (Vallduví & Zacharski 1994: 692-692; Vallduví 2002: 1231), mentre que d'altres l'admeten tot considerant que es tracta d'un patró nou i «aliè» o «no estàndard» (Forcadell 2015, 2016). D'altra banda, hi ha autors que en reconeixen l'existència al costat d'altres marques sintàctiques del català (Payrató 1996: 92-95, 2002: 1199; Estebas-Vilaplana 2000: 197), i la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC la inclou sense especificar ens quins casos *no* és gramatical o normativa (GIEC 2016: 1236). Per a un estat de la qüestió recent, vg. també Feldhausen i Villalba (2020: 250-254).

En aquest estudi analitzem *totes* les marques amb què es tradueixen els FC marcats en el text font amb cursiva, ja siguin tipogràfiques (i6b), sintàctiques (i6c) o lèxiques (en negreta) (i6d).

- (i6) C: «Oh, you know, Mr. Babcock,» she said. «The sort of thing boys of Patrick's and Junior's age should visit — museums, cathedrals, things like that.»
- a. «[*Catholic*]_{FC} cathedrals?» Mr. Babcock asked loudly. He was a sort of Inquisition in reverse. (Denis 1995: 37)
- b. —¿Catedrals [*catòliques?*]_{FC}—va preguntar el senyor Babcock en veu alta. Era una mena d'Inquisició a la inversa. (Udina 2014: § 2)
- c. —¿[*Catòliques,*]_{FC} les catedrals? [...]
- d. —¿**Com que** [*catedrals catòliques?*]_{FC} [...]

Aparentment, l'ús de la cursiva en l'exemple següent (i7b) s'explica per la impossibilitat de dislocar la informació coneguda *desagradable* per situar el FC *gaire* en posició F. La menció recent de l'oració *tens una sotragada* explica el marcatge de *desagradable* com a conegut. Hi ha la implicatura que 'tindre una sotragada és el re-

8. Quant al FC *in situ* marcat amb la prosòdia, considerem que tot i que en textos escrits la tipografia fa la mateixa funció que la prosòdia en textos orals, això no implica que en depenguin o en siguin la representació directa. Aquesta visió recolza en la idea que la funció pragmàtica precedeix tant la prosòdia com la puntuació, que en són manifestacions en canals diferents. En paraules de Nogué, «el propósito comunicativo [...] está en la base tanto de las características prosódicas y entonativas de la lengua oral como de la selección de un determinado signo de puntuación en el escrito» (2010: 45).

sultat d'una visió desagradable', i s'estableix una relació de contrast a partir de la seva cancel·lació amb el FC en l'adverbi *Res [gaire]FC desagradable*.

- (17) a. One day, in a hotel bathroom, you receive a jolt. A full-length mirror positioned directly across from the shower door. Nothing [too]FC hideous for a middle-aged man. (Nunez 2019: §1)
- b. Un dia, al lavabo d'un hotel, tens una sotragada. Un mirall de cos sencer col·locat just davant de la porta de la dutxa. Res [gaire]FC desagradable, per a un home de mitjana edat. (Ràfols 2019: §1)

Això podria fer pensar que en el corpus de traducció la focalització *in situ* s'esdevé només quan no es pot situar el FC en una posició de focus; tanmateix, l'exemple (16c) contradiu aquesta hipòtesi, ja que l'oració amb marca sintàctica de FC ¿[*Catòliques*,]FC *les catedrals?* també és possible. Observarem que, per bé que el nombre d'observacions de FC marcat amb cursiva és més baix que el d'altres marques i només l'empren tres dels sis traductors (§6), aquesta marca es fa servir indistintament en sintagmes i parts de sintagmes de tota mena, i en qualsevol posició de l'oració.

4.3 MARQUES LÈXIQUES DE CONTRAST

A diferència d'altres llengües com el gungbe (Benín) (Aboh 2016), el wòlof (Nigèria), el singalès (Sri Lanka) i el japonès antic, que tenen morfemes especialitzats la funció dels quals és pròpiament indicar el focus (Kratzer & Selkirk 2020: 6-11), ni en català i ni en anglès hi ha marques morfològiques de focus.

Això no obstant, pel que fa al contrast, el català i l'anglès sí que disposen de mots que determinen el caràcter contrastiu del focus. Es tracta dels adverbis de focus, els quals per les seves propietats semàntiques i quantificacionals «avaluen la presència d'alternatives» en l'element sobre què operen (Beck 2016: 227). En són exemples els adverbis i locucions adverbials anglesos com *only*, *too*, *right*, *just*, *no less* i *even* (18a) (Krifka 1995), i els catalans com *només*, *també*, *mateix*, *tot just*, *precisament*, *fins i tot*, *ni més ni menys*, *encara més*, *bé (prou)* i *ja*, i també els termes de polaritat negativa com la conjunció *ni* (18b). En català, també tenen valor focalitzador l'adverbi *pla* (Rigau 2004) i el marcador contrastiu *és que* (Marín & Cuenca 2012: 70).

Aquests adverbis s'associen amb l'element que rep la marca de focus *in situ* (18a) o n'ocupa la posició sintàctica (18b), i no pas amb l'element més proper, en aquest cas el verb.

- (18) a. which is not the kind of thing you want to be thinking, because (a) It shouldn't've **even** been [a *question*]_{FC} whether I wanted to kiss him, [...]. (Green 2012: 93)
 b. coses que vols pensar, perquè a) **ni tan sols** era [el tema,]_{FC} si volia fer-li un petó o no (Font 2014: § 6)

4.3.1 L'amplificació amb adverbis focals i quantificadors exclamatius

Des d'un punt de vista traductològic, el rol dels mots sensibles al focus i dels quantificadors exclamatius és fonamental perquè permeten fer explícites relacions entre les alternatives del focus que són implícites en el text font. Quan es fan servir amb aquesta finalitat sense que apareguin en el text font, considerem que s'ha dut a terme una *amplificació*; és a dir, un afegiment d'informació (Hurtado Albir 2001: 269), en el cas que ens ocupa, a fi de fer explícit en el text meta un contingut connotat o inferible en el text font. Concretament, l'amplificació permet fer manifestes les alternatives del focus i la classe de relació contrastiva.⁹

D'aquesta manera, segons la seva classe, els adverbis, locucions adverbials i conjuncions focals permeten fer palès el caràcter exhaustiu (*només, mateix, tot just, precisament, tant... com...*, etc.) (19), additiu (*també*, etc.) (20) i escalar-contraexpectatiu (*fins i tot, ni més ni menys que, tot just, àdhuc, més encara, ni*, etc.) (21) de la relació de contrast entre les alternatives del FC; és a dir, la seva «aportació semàntica».

A (19b) l'adverbi exhaustiu *mateix* afegeix el matís que el motiu que no es casaran és un de sol i no cap dels altres possibles (podem dir que l'«identifica», Kiss 1998, 2007).

- (19) C: 'I thought we were going to get married.'
 'That's why we aren't,' Cath had replied. [...] 'Because that's the whole point. If you can't see, if I have to explain—'
 a. that's [*why*]_{FC} we're not getting married.' (Barnes 2011: § 7)
 b. [Per això]_{FC} **mateix** no ens casem. (Gombau 2011: § 7)

9. Volem destacar que, aplicada al FC, l'objecte de l'amplificació coincideix amb una altra tècnica anomenada *substitució*, l'objecte de la qual és canviar elements paralingüístics —«entonació, gestos» i entenem que també tipografia o puntuació— per d'altres de lingüístics, i a la inversa (Hurtado Albir 2001: 271). Si considerem que la marca cursiva de FC *in situ* és un element paralingüístic que conté informació relativa a referents alternatius amb els quals s'estableix un contrast, així com implicatures diverses, aleshores la seva traducció amb elements lingüístics que fan manifestos aquests continguts encaixa amb el que Hurtado Albir entén per *substitució*. Això no obstant, per simplificar, d'ara endavant subsumirem la coincidència entre l'objecte d'aquestes dues tècniques en un únic terme *amplificació*.

Pel que fa als adverbis additius com *també*, en català, en la seva absència, el FC sol adoptar una interpretació d'exclusió o correcció equivalent a 'nosaltres i no ells'. Per aquest motiu, són una solució de traducció en contextos com (20b).

- (20) a. «But you,» she said. «You two were such good friends for so long. How I used to envy that. I used to think, if only he and I hadn't fallen in love, then [we] could have had a friendship like that!» (Nunez 2019: § 7)
- b. Pensava, ai, si no ens haguéssim enamorat **també** l'hauríem pogut tindre [nosaltres,]FC una amistat com aquesta.

En els enunciats amb FC amb valor escalar-contrastiu, en català, la introducció d'adverbis i locucions escalars és generalment indispensable per a preservar aquest tret, al costat de les marques tipogràfiques.

Així doncs, a (21a), la marca tipogràfica de FC indica una relació de grau de molt baixa probabilitat, entre l'alternativa triada *in Paris* i la resta de llocs possibles. Això introdueix la implicatura contrastiva escalar —també anomenada *mirativa* (Bianchi *et alii* 2016)— que 'en una escala graduada de tots els llocs alternatius on l'enunciadora podria veure la Vera Charles, París n'és un de molt poc probable i, per això, sorprenent respecte de la resta, com podria ser a casa de la Vera'. La locució adverbial *no less* equivaldria a aquest significat implícit ([*In Paris*]FC *no less*), traduïble amb *Ni més ni menys que [a París]FC*.

- (21) a. I can't wait to tell all the girls in Scarsdale that I've seen Vera Charles [*in Paris*.]FC (Denis 1995: 38)
- b. Em moro de ganes d'explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [*a París*.]FC (Udina 2004: § 2)
- c. Em moro de ganes d'explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [*a París*.]FC **ni més ni menys**.

La traductora opta per reproduir la marca tipogràfica a (21b), tot i que també es pot fer una amplificació amb un adverbi sensible al focus (21c), per a manifestar aquesta relació d'improbabilitat i sorpresa entre les alternatives.

Quan l'oració no és subordinada, per a traduir un FC amb valor contrastiu, també podem introduir un quantificador exclamatiu com *que, com que o si*. Aquest

element permet fer manifest el caràcter ‘sorprenent’ i ‘poc probable’ de l’alternativa, atès que incorpora una marca de modalitat exclamativa:¹⁰

- (22) a. «Vera! That’s [*sodomy!*]FC I won’t ...» (Denis 1995: 45)
 b. —Vera! Això és [*zoofília!*]FC Jo no... (Udina 2014: § 2)
 c. —Vera! **Si** és [*zoofília,*]FC això. Jo no...

Com discutirem més endavant, en el corpus, la presència d’amplificacions com (19-22) pot ser un indicador de la *consciència metapragmàtica* dels traductors (Silverstein 1976: 49) (§ 6-7).

5. TRADUCCIONS NO CORRESPONENTS DEL FC

Els casos d’aquest apartat tenen en comú que no es reproduceix el FC del text font, sinó que, mitjançant un canvi d’estructura informativa se situa en un altre element com la força assertiva o polaritat (§ 5.1), o se’n recull només l’aportació semàntica amb una amplificació o modulació (§ 5.2-3).

5.1 TRADUCCIÓ NO CORRESPONENT AMB UNA ESTRUCTURA INFORMATIVA DIFERENT

En el corpus hi identifiquem una mena de FC que per les seves propietats informatives exigeix un «desdoblament» en dues marques informatives: un *tema contrastiu* (TC) (vg. Krifka 2007; Büring 2016), seguit d’un FC en l’adverbi de polaritat *si* i el rerefons encapçalat per la conjunció *que*.¹¹

10. Amb aquesta mateixa finalitat, tot i que no n’hi ha exemples en el corpus, també podem introduir interjeccions expressives de sorpresa com *ves per on*, adjacents al FC. Aquestes interjeccions també contribueixen a fer manifesta la relació entre l’alternativa del focus seleccionada i la resta de possibilitats tot preservant la marca de FC, cosa que genera traduccions corresponents.

- (i) a. I can’t wait to tell all the girls in Scarsdale that I’ve seen Vera Charles [in *Paris*.]FC (Denis 1995: 38)
 b. Em moro de ganes d’explicar a les noies de Scarsdale que he vist la Vera Charles [a París.]FC **ves per on**.
 11. Seguint Krifka (2007: 65), entenem el *tema contrastiu* (TC) com una combinació de focus i tema perquè els temes oposats formen part d’un mateix conjunt d’alternatives α . La funció pragmàtica del TC és manifestar que la predicació —el comentari— queda restringida a un tema x , per oposició a un tema alternatiu y (manifest o implícit), sobre el qual es pot fer una altra predicació rellevant i comparable. Per exemple, en el context de la pregunta «¿Com els va a la feina, als teus fills?», en les oracions coordinades «[*Al Marc*]_{TC} [*l’han ascendit*]_F i [*a la Joana*]_{TC} [*l’han acomiadada*]_F» els temes són també focus —i per tant, el que entenem per *temes*

Observem aquesta estructura TC + FC en l'adverbi *sí* en l'exemple següent (subratllem els elements amb què s'estableix la relació de contrast entre temes):

- (23) C: «You say you're not special because the world doesn't know about you, but that's an insult to me.
 a. [I]_{FC} know about you.» (Green 2012: §4)
 C: Dius que no ets especial perquè el món no et coneix, però això és un insult, per a mi.
 b. [Jo]_{TC} [sí]_{FC} que et conec. (Font 2014: §4)

A (23a) l'enunciador estableix dos contrastos; el primer entre el SN *the world* (*la gent del món*) i el pronom *I* (*jo*), i el segon entre les forces assertives o polaritats dels predicats *doesn't know about you* i *know about you*. En el text font aquest primer contrast està marcat amb el FC en el pronom *I*, i el segon és implícit. Diferentment, en català, quan coincideixen un contrast entre temes (*el món / jo*) i entre forces assertives (*no et coneix / sí que et coneix*), se solen marcar tots dos amb l'estructura (23b).

En un context com (23), ni s'elideix el tema com a [*Sí*]_{FC} *que et conec*, ni es marca únicament l'element focalitzat en el text font com a [*Jo,*]_{FC} *et conec*. Per tant, la traducció d'aquests FC no sol ser corresponent pel que fa a l'estructura informativa i, tal com fa la traductora (23b), es pot traduir [*I*]_{FC} *know about you* amb l'estructura amb tema contrastiu [*Jo*]_{TC} [*sí*]_{FC} *que et conec*. Aquests casos són resultat de l'aplicació d'una amplificació consistent a introduir l'adverbi de polaritat *sí*, que dona lloc a un canvi en l'estructura informativa. Atès que són una classe d'amplificació, a 6.2 §, els computem dins de les marques lèxiques.

5.2 TRADUCCIONS NO CORRESPONENTS MITJANÇANT L'AMPLIFICACIÓ AMB FRASEOLOGIA

Hi ha casos en què l'afegiment de fraseologia també funciona com un mitjà d'amplificació per a traduir el FC. A diferència del català, en l'anglès els adverbis amb valor quantificacional com *any* o *never* poden estar marcats com a FC *in situ*

contrastius—, en virtut de la seva inclusió en un mateix grup d'alternatives; és a saber, fills {*Marc, Joana,...* α}, de la mateixa manera els SV *l'han ascendit* i *l'han acomiadada* són focus perquè són predicats alternatius {*ascendir, acomiadar,...* α'}.

per donar-los un significat exhaustiu implicat o pressuposat (Krifka 1995: 247; Horn 2016: 117).¹²

Per exemple, en l'assertió *We'll [never]_{FC} find it*, el FC en l'adverbi *never* afegeix la restricció semàntica que 'no ho trobarem mai, no només en un temps inespecífic, sinó mai en qualsevol temps'.

En casos com aquest, en català, la focalització de l'adverbi *mai*, equivalent a *never*, no té el valor semàntic 'absolutament mai', motiu pel qual una traducció literal no seria equivalent. És per això que podem recórrer a fraseologia que fa explícita aquesta restricció, com les locucions quantificacionals amb valor exhaustiu *mai dels mais* i *mai de la vida* (Espinal 2006: 893). Vegem-ne un exemple contextualitzat:

- (24) a. «How do you know there isn't more?» Charles held the box out accusingly. «How do you know that crazy kid hasn't buried thousands of dollars all over, where we'll [never]_{FC} find it?» (Jackson 2009: §7)
- b. ¿Com saps que aquesta tocada del bolet no ha enterrat milers de dòlars ves a saber on i [no els trobarem **mai de la vida?**]_F?

En aquest cas d'amplificació (24b), no hi ha cap marca de FC en el text meta, però s'hi fa palès el valor semàntic exhaustiu que té el focus en el text font.

5.3 TRADUCCIONS NO CORRESPONENTS MITJANÇANT L'AMPLIFICACIÓ PER EXPLICITAR ALTERNATIVES

En anglès, les relacions de contrast es poden establir amb referents accessibles només contextualment, la presència dels quals en el rerefons comú és assumida per l'enunciador per coneixement del món compartit amb l'enunciatari, sense que hagin estat esmentats ni siguin inferibles a partir d'altres referents (Rooth 2016).¹³

12. Entenem la fraseologia de manera àmplia com «les expressions o construccions peculiars d'una llengua (o d'una varietat)» (Salvador 1995: 13; citat a Oltra 2018: 98), entre les quals incloem col·locacions, locucions i interjeccions, i enunciats fraseològics (parèmies i fórmules rutinàries) (Corpas 2000; citat a Oltra 2018: 99).

13. Rooth anomena *accommodated contrast* aquesta mena de FC i l'exemplifica amb l'enunciat *That wraps up Jazz in Silhouette, but remember I'll be back again [next]_{FC} week with three more hours of great jazz* (adaptat). «[The example] is a statement by DJ Hollis at the end of a weekly programme. The word *next* was prominent. The statement does not require an overt antecedent along the lines of the statement that the DJ is here this week with three hours of great jazz. But the speaker intends for his listeners to accommodate this contrasting antecedent» (Rooth 2016: 22).

Ho observem en l'exemple (25a), en el qual hi ha un FC en l'adjectiu *old* del SN *the old Russian anthem* (el tsarista), que té per funció establir un contrast amb l'himne actual en el context de la novel·la (el soviètic).

- (25) a. Then the massed offstage chorus sang the [*old*]FC Russian anthem (in French) [...].
(Denis 1995: 54)
b. Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el vell himne rus (en francès) [...].
(Udina 2014: § 2)
c. Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar l'himne rus, **però el vell**, (en francès).

En el context de (25), la informació que 'l'himne actual és el soviètic' no s'ha esmentat, sinó que es dona per coneguda o pressuposada i, consegüentment, s'assumeix que és sorprenent que el cor canti l'himne vell. És sobre aquesta base que s'estableix la relació contraexpectativa de contrast entre les alternatives {*old, current*}.

Per bé que en el text meta (25b) no s'hi marca el FC, també podem fer una amplificació a fi de fer-ne explícita la relació contrastiva. A (25c) s'afegeix informació —l'incís *però el vell*—, que en el context de la novel·la implica una referència a l'himne actual.

En altres casos, l'amplificació informativa inclou la menció explícita de totes les alternatives rellevants. Això s'esdevé a (26a), en què en el text font hi ha un FC en la conjunció *and*, una categoria gramatical rarament focalitzada en català col·loquial, si no és en enunciats correctius.

- (26) C: 'When I was a boy, before I knew anything about girls, I used to look forward to them equally.'
a. 'You mean, boys [*and*]FC girls?'
'Cunt. No, love and sex.'
C: —Quan era un xiquet, abans de saber res de xiquetes, tot em semblava el mateix.
b. —Vols dir [les xiquetes en si...]α o [xiquets i xiquetes?]α
—Cony. No, l'amor i el sexe.

El FC en la conjunció *and* estableix una relació d'exhaustivitat entre les alternatives esmentades {*boys, girls*}, en virtut de la qual la proposició s'aplica necessàriament a totes dues (i no a una de sola). El contrast entre una lectura no exhaustiva '*boys or girls*' i una d'exhaustiva '*boys and girls*' l'hem d'inferir de les interpretacions possibles de *and* que són rellevants en aquest context.

D'acord amb aquesta lectura, en la traducció (26b) apliquem l'amplificació per fer explícita l'alternativa no exhaustiva de *and* 'els xiquets o les xiquetes'. D'aquesta

manera, expressem el contrast entre els dos significats de la conjunció *i* sense focalitzar-la, i conservem l'acudit.

A tall de reflexió sobre l'ús de l'amplificació, en català, per bé que el FC *in situ* també existeix, el seu ús anafòric per a «vincular» alternatives inferibles és molt més limitat. Per exemple, a (25) (repetit a continuació (27)), com hem vist, l'adjectiu *old* rep el FC per establir una relació de contrast entre l'himne tsarista i amb l'himne actual del context de la novel·la, una alternativa no esmentada que ha de ser pressuposada per coneixement del context històric.

En català, el FC no sol fer aquesta funció pragmàtica «vinculadora» de referents recuperables del coneixement del món; és per això que en el context C₁ els enunciats amb FC (28a) i (28b) són pragmàticament inadequats. En canvi, en el context C₂ l'enunciat (28b) i l'opció amb dislocació a la dreta (28c) són adequats, atès que el referent amb què s'estableix la relació de contrast ha estat esmentat (és present en el rerefons comú).

- (27) a. Then the massed offstage chorus sang the [*old*]_{FC} Russian anthem (in French) [...].
(Denis 1995: 54)
- (28) C₁: (No es fa esment de cap himne rus ni de cap element del qual es pugui inferir el contrast).
a. #Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el [*vell*]_{FC} himne rus.
b. #Després, el gran cor de fora l'escenari va cantar el [*vell*,]_{FC} d'himne rus.
C₂: I llavors, el gran cor de fora l'escenari va cantar l'himne soviètic.
c. No, no va anar pas així. El gran cor va cantar el [*vell*]_{FC} himne rus (el tsarista, no pas el nou).
d. No, no va anar pas així. El gran cor va cantar [*el vell*,]_{FC} d'himne rus (el tsarista, no pas el nou).

Això fa pensar que en aquests casos el problema al qual els traductors han de plantar cara és de caràcter *metapragmàtic*; és a dir, no pas relatiu al signe (la marca de FC *in situ*), que trobem tant en anglès com en català, sinó al valor pragmàtic que rep en cada llengua. D'aquesta manera, d'acord amb els exemples anteriors, si en català el FC *in situ* no expressa certs significats implícits, els traductors han de triar entre, o bé renunciar a reproduir-los (no marcatge), o bé fer servir l'amplificació per preservar-ne el sentit amb una estructura informativa diferent.

5.4 TRADUCCIONS NO CORRESPONENTS MITJANÇANT LA MODULACIÓ

La modulació és la menys específica de les tècniques de traducció. D'ençà de la seva primera formulació com un canvi «en el punt de vista», per Vinay i Darbelnet (1958 [1995]: 36), aquesta tècnica ha tingut definicions diverses.

Vázquez-Ayora (1977: 293-295) l'explica com una modificació de les «categories del pensament» o de la «base conceptual» o «metafòrica», que subdivideix en diversos tipus segons si el canvi té lloc en el lèxic, en la sintaxi amb efectes sobre tot l'enunciat, o «en expresiones exocéntricas», un terme que, tal com l'entendem, fa referència a la fraseologia en general.¹⁴

A continuació, introduïm casos de modulació de trets lèxics i sintàctics. A (29a) el punt de vista està centrat en l'aprovació que expressa l'enunciativa respecte de l'estil de vida dels Kerner, mitjançant el marcador *well* i el FC en el possessiu del SN *their house* ('casa seva, no casa nostra').

- (29) a. The Kerners lived one floor below us, in the apartment next door, and were as different, my mother thought, from our family as it was possible to be. The difference eluded me. The Kerners were simply the family downstairs, and I thought: Well, that's how they do it in [*their*]_{FC} house. (Gornick 1987: 26)
- b. Els Kerner vivien una planta més avall que la nostra, al pis del costat, i no podien ser més diferents de la nostra família, pensava la mare. Jo no hi trobava cap diferència. Els Kerner eren senzillament la família de sota, i jo pensava: «**Són a casa seva i poden fer el que vulguin**». (Caball 2014: 31)

Amb una modulació, en el text meta (29b) s'ha desplaçat la perspectiva cap a la idea manifesta de *voluntat* ('poden fer el que *vulguin* a casa seva'). En el text font no hi ha lèxic relatiu a la *voluntat* ni al verb *poder*, només el verb *do*, i pel que fa a l'estructura informativa, el FC recau en el possessiu. Diferentment, que en el text meta la subordinada substantiva *el que vulguin* ocupa la posició de focus i no hi ha contrast. Tanmateix, s'hi recull l'èmfasi en la idea que 'no és casa nostra i a casa seva fan com volen'.

14. Vázquez-Ayora il·lustra la modulació amb «expresiones exocéntricas» amb la traducció de «You go on that way and *keep your nose clean*» amb «Continua así y *no te metas en líos*» (1977: 308).

5.4.1 Modulació amb fraseologia

En el corpus hi hem observat usos de fraseologia per a fer modulacions com (30b), en què es tradueix un FC en un pronom dític textual amb una interjecció de valor igualment dític.

- (30) a. Fur vegetables, cripples, morons, sociopaths, dogs with bones too thin or flesh too fat. [*That's*]FC what you get when you breed dogs for the traits people want them to have. (Nunez 2019: §5)
- b. [...] **Vet aquí** el que en treus, de criar gossos buscant els trets que la gent vol que tinguin. (Ràfols 2019: §5)
- c. [*Això,*]FC és el que en treus, de criar gossos buscant els trets que la gent vol que tinguin.

A (30a) l'enunciador es lamenta que l'únic resultat de la cria de gossos de raça són animals malaltissos. Per recalcar que aquesta conseqüència és l'única perquè no n'hi ha de positives, fa servir una oració pseudoclivellada inversa amb FC exhaustiu en el pronom *that*. El traductor substitueix el pronom focalitzat per la interjecció *vet aquí* (gramaticalització de l'imperatiu arcaic de *veure* acompanyat de l'adverbi de lloc *aquí* (Espinal 2006: 1117)). D'aquesta manera, la modulació s'aconsegueix amb una unitat fraseològica; es canvia l'equivalent del pronom *that* (*això*) per una expressió de valor igualment dític que crida l'atenció de l'enunciatari. Amb *això*, es passa d'un pronom amb FC tipogràfic —que com a marca diacrítica, també senyalitza i capta l'atenció—, a l'enunciat amb *vet aquí* ('mireu aquí'). El punt de vista canvia del referent assenyalat a l'ordre manifesta de mirar, de parar atenció.

La versió (30c) és una traducció literal sense modulació que manté el FC en el pronom *això*, com en el text font. Tot i que aquesta opció també és possible, en aquesta solució no hi trobem la «naturalitat» que aporta la fraseologia a (30b).

Cal remarcar que pel que fa a la fraseologia, la línia que separa les tècniques de modulació i amplificació és difusa. De vegades, la fraseologia contribueix a fer manifest un contingut implícit en el text font; com en l'exemple (24), en què el FC en l'adverbi *never* és traduït amb la locució *mai de la vida*, que preserva i fa més vistent el matís exhaustiu del FC. Tanmateix, com hem indicat (§5.2), aquests usos de la fraseologia els considerem amplificacions perquè afegeixen informació manifesta al text meta. Diferentment, la unitat fraseològica *vet aquí* (30b) no introdueix informació addicional, sinó que canvia el punt de vista del pronom dític a un crit d'atenció.

En resum, la modulació es fa servir quan la reproducció de l'estructura informativa del text font, o bé no és possible, o bé genera un resultat millorable o poc natural,

perquè en l'enunciat hi ha un contingut que s'expressa diferentment en la llengua meta. Per a copsar-ne el valor en la traducció de marques com el FC, cal no perdre de vista que la seva funció va més enllà de l'adaptació de l'estructura informativa a la llengua meta i de la manifestació de les alternatives del focus; la unitat de traducció objectiu de la modulació abasta tot l'enunciat, no només la marca de FC, cosa que sovint repercuteix en la creació de traduccions no corresponents, amb alteració de l'estructura informativa i/o supressió de la marca de focus i contrast.

6. EL CORPUS DE TRADUCCIÓ: DESCRIPCIÓ I TENDÈNCIES OBSERVADES

Hem elaborat un corpus de tipus paral·lel format per sis novel·les d'autors diferents, traduïdes durant els darrers deu anys per professionals experimentats i reconeguts d'entre 40 i 66 anys (tres homes i tres dones). En detalllem els textos font i textos meta a continuació:

- BARNES, Julian (2011) *Pulse*. Londres, Jonathan Cape. Traducció d'Àlex Gombau, 2011 (*Pulsacions*. Barcelona, Angle Editorial).
- DENIS, Patrick (1995) *Around the World with Auntie Mame*. Thorndike, G. K. Hall. Traducció de Dolors Udina, 2014 (*La volta al món amb la tieta Mame*. Barcelona, Quaderns Crema).
- GORNICK, Vivian (1987) *Fierce Attachments*. Boston, Beacon Press. Traducció de Josefina Caball, 2017 (*Vincles ferotges*. Barcelona, L'altra Editorial).
- GREEN, John (2012) *The Fault in Our Stars*. Nova York, Dutton Books. Traducció de Laia Font, 2014 (*No està escrit a les estrelles*. Barcelona, Grup Editorial 62).
- JACKSON, Shirley (2009) *We Have Always Lived in the Castle*. Londres, Penguin Books. Traducció de Martí Sales, 2016 (*Sempre hem viscut al castell*. Barcelona, L'altra Editorial).
- NUNEZ, Sigrid (2018) *The Friend*. Nova York, Riverhead Books. Traducció de Ferran Ràfols, 2019 (*L'amic*. Barcelona, Navona Editorial).

Els textos font tenen una extensió mitjana de 242 193 caràcters sense espais. Els hem inclòs sencers amb l'excepció de la novel·la de Denis traduïda per Udina, de la qual hem seleccionat un fragment de 117 717 caràcters, perquè la freqüència de FC hi era molt més alta i un fragment més extens hauria desequilibrat la mostra.

6.1 EL MARCATGE DEL CONTRAST

Hem recollit 237 observacions d'ús de la cursiva per a marcar el FC en arguments, adjunts, nexes i parts dels sintagmes que els formen (vg. *term focus*; Zimmermann 2016). La mostra no inclou els casos de (focus en la flexió del verb i en el predicador quan no fa una funció d'argument (vg. *predicate focus*; Zimmermann & Hole 2008).¹⁵

<i>traductor</i>	<i>tr. equivalents</i>			<i>% equivalència</i>	<i>TOTAL</i>
	<i>tr. corresponent</i>	<i>tr. no corresponent</i>	<i>tr. no equivalent</i>		
Ràfols	17	7	17	59 %	41
Caball	13	8	29	42 %	50
Udina	19	5	29	45 %	53
Sales	3	5	13	38 %	21
Font	22	1	20	53 %	43
Gombau	6	6	17	41 %	29
TOTAL	80	32	125	47 %	237

Taula 1. Equivalència (FC en arguments, parts d'arguments i nexes)

Com podem observar en la taula 1, de mitjana, el grau de no marcatge del FC en el text meta és molt alt, perquè el percentatge d'equivalència no supera el 50 %. De 237 enunciats amb marques de FC en el text font, només se n'han traduït de manera equivalent 112 (el 47 %); és a dir, recollint el sentit del FC, ja sigui amb traducció corresponent (34 %) o no corresponent (13 %) (amb amplificacions diverses o modulació). Aquesta mitjana és més aviat homogènia entre traductors perquè oscil·la entre un 38 % en el text de Sales i un 59 % en el de Ràfols.

Quant a la mena de traducció, de mitjana, les de tipus corresponent (80) són més freqüents que les no corresponents (32) (exceptuant els textos de Sales i Gombau). Les traduccions no corresponents inclouen 18 observacions d'amplificació amb una estructura informativa diferent del tipus TC + FC (§ 5.1), 4 observacions d'amplificació per explicitar alternatives (§ 5.3) i 10 observacions de modulació (§ 5.4).

Significativament, com il·lustra la taula 2, només en un 41 % dels casos s'ha preservat la marca de FC en el text en català; de 237 enunciats amb FC en anglès, se n'han traduït 98 amb FC (menys de la meitat). D'acord amb la classificació proposada,

15. Evidentment, la mostra exclou els casos en què la cursiva es fa servir amb altres finalitats: ús metalingüístic sense correcció, citació, títols d'obres, representació d'altres marques prosòdiques, interjeccions, usos connotatius (ironia), etc.

el total de traduccions amb FC és la suma de les 80 traduccions corresponents (§ 4; taula 1), més les 18 traduccions no corresponents en què hi ha FC en una estructura informativa diferent TC + FC.

<i>traductor</i>	<i>tr. amb FC</i>	<i>tr. sense FC</i>	<i>% FC</i>	<i>TOTAL</i>
Ràfols	20	21	48 %	41
Caball	17	33	34 %	50
Udina	20	33	37 %	53
Sales	7	14	33 %	21
Font	23	20	53 %	43
Gombau	11	18	37 %	29
TOTAL	98	139	41 %	237

Taula 2. Freqüències de FC en el text meta

El caràcter tan notori de la divergència en l'ús del FC fa pensar que és el resultat de més d'un factor. La primera hipòtesi és que és una conseqüència de la idiosincràsia de la pragmàtica del català, que tendeix a estalviar el marcatge del contrast més que no pas l'anglès i a deixar implícita més informació. Aquesta possibilitat caldria posar-la a prova mitjançant un corpus paral·lel anglès-català de textos col·loquials de conversa oral, com el COC (Payrató & Alturo 2002), o en un corpus orientat a l'estudi de l'estructura informativa, com el NOCANDO (Brunetti *et alii* 2011).

D'altra banda, no podem descartar que en alguns casos els traductors no siguin conscients del valor pragmàtic de les marques de contrast i de la seva equivalència en català. Des d'aquest punt de vista, hi pot haver una manca de *consciència metapragmàtica* entre els traductors.

D'acord amb Silverstein (1993: 43), la metapragmàtica és el coneixement de la *relació* entre signes i el seu significat pragmàtic en cada context.¹⁶ L'aplicació d'aquest concepte a l'anàlisi de la consciència metalingüística dona lloc a la consciència metapragmàtica, que entenem com «la capacidad de los hablantes para hacer explícito el contexto de una determinada expresión lingüística» (Nogué 2010: 47; vg. també Duranti 1997: § 6.7, citat a Nogué 2010 i Silverstein 1976: 49). En l'àmbit de la traducció, aquesta consciència comença amb el reconeixement de l'existència de signes pragmàtics en les llengües font i meta, i continua amb la cerca de la seva equivalència. Així doncs, en el cas que ens ocupa, si els traductors atribueixen valor de contrast a la

16. Més concretament, segons Silverstein (1993), la metapragmàtica engloba l'estudi de l'associació entre índexs i expressions lingüístiques en un context determinat (*expression-tokens-in-context*).

cursiva focal en anglès i l'associen en cada context amb els valors semàntics descrits i les alternatives de focus en les traduccions al català, podem dir que tenen consciència metapragmàtica d'aquest fenomen concret.

La tercera hipòtesi és que el no marcatge del contrast també és el resultat de tries pragmaestilístiques conscients dels traductors, atès que, com hem explicat a § 3.3, una traducció no equivalent pot ben ser una traducció adequada d'acord amb els criteris de cada professional.

Considerem que la distinció entre traduccions corresponents (amb marca de FC) i no corresponents (sense FC però equivalents) i l'observació de les diferents aportacions semàntiques del FC són necessàries per a plantejar aquestes tres hipòtesis. Si no separem els factors sintàctics, lèxics i tipogràfics que duen a una traducció corresponent, dels factors semàntics que permeten incloure el sentit del FC en el text meta amb una traducció no corresponent, tampoc podem parlar de condicionants pròpiament gramaticals i de condicionants vinculats amb la consciència dels traductors. Això és així, perquè sense una consciència metapragmàtica plena del FC és difícil fer-ne una traducció no corresponent però equivalent.

6.2 FREQUÈNCIES DE LES MARQUES DE FC: UNA QÜESTIÓ PRAGMAESTILÍSTICA

Si segmentem les marques de FC observades en les tres classes sintàctica, lèxica i tipogràfica (§ 4), veurem que en termes absoluts les sintàctiques (52) i les lèxiques (27) són les més freqüents, amb diferència respecte de les tipogràfiques (19) (vg. taula 3).

Tanmateix, no n'hi ha una de predominant homogèniament en els sis textos del corpus, sinó que cada traductor opta més freqüentment per una de diferent. Les marques sintàctiques són les preferides per més traductors (Ràfols, Caball i Font), seguides de les lèxiques (Sales i Gombau) i les tipogràfiques (Udina).

<i>marca</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% TOTAL</i>	<i>% amb FC</i>
sintàctica	32 %	14 %	11 %	14 %	46 %	10 %	52	22 %	53 %
lèxica	7 %	10 %	8 %	19 %	7 %	28 %	27	11 %	28 %
tipogràfica	10 %	10 %	19 %	0 %	0 %	0 %	19	8 %	19 %
sense FC	51 %	66 %	62 %	67 %	47 %	62 %	139	59 %	
TOTAL	41	50	53	21	43	29	237		

Taula 3. Classes de marca de FC

Això fa pensar que, per bé que tradicionalment s'ha defensat que en català escrit el FC es marca de manera predominantment lèxica (vg., p. ex., Pujol & Solà 2011 [1995]: 185), i sintàctica, almenys en les traduccions hi ha cert marge per a l'estil de cada traductor, atès que n'hi ha que també fan servir la tipografia per marcar el FC en arguments, adjunts i nexes (Udina, especialment).¹⁷

Així mateix, la taula 3 mostra clarament la polarització al voltant de l'ús de la tipografia. Ràfols, Caball i Udina li atribueixen aquest valor pragmàtic, mentre que en els textos de Sales, Font i Gombau no se li dona aquest ús, fins i tot en casos com (33), en què el FC és d'«expressió» (metalingüístic) (Krifka 2007: 19), en els quals la genuïtat del FC *in situ* és reconeguda també pels autors que no l'accepten en la resta de casos (vg. Vallduví 2002: 1231 i Forcadell 2007: 266; 2016: 8). Quan el focus és d'expressió, en els textos meta dels traductors que no fan servir la tipografia, hi trobem altres marques com les cometes (33b). Notem que aquests traductors no fan servir mai les cometes per a la resta de FC.

- (33) C: 'You dug up my blackberry.'
 a. '[Your]_{FC} blackberry?'. (Barnes 2011: § 5)
 b. —Has arrencat el meu esbarzer!
 —El «teu» esbarzer? (Gombau 2011: § 5)

Veiem, per tant, que hi ha dos cànons estilístics entre els traductors del corpus, amb relació al FC *in situ* i el seu marcatge tipogràfic. En altres paraules, el valor pragmàtic de la cursiva focal no és reconegut per la meitat de traductors.

6.3 DIFERÈNCIES EN LES MARQUES SINTÀCTIQUES I LÈXIQUES DE FC

Per desenvolupar la hipòtesi que en una part dels casos el no marcatge del contrast està relacionat amb la consciència metapragmàtica, hem comparat la freqüència en els textos meta de diverses marques sintàctiques i lèxiques que generen traduccions amb FC. Les marques sintàctiques analitzades són el posicionament del FC en la posició F (l'extrem dret del nucli oracional) (taula 4), les oracions clivellades (taula 5) i el desplaçament del FC a la perifèria esquerra (taula 6); i pel que fa a les lèxiques, hem recollit les amplificacions amb adverbis focals i quantificadors exclamatius (taula 7) i,

17. En realitat, Caball fa servir la cursiva focal en 10 ocasions, però n'hi ha 5 en què la traducció resultant no és equivalent i, per tant, no les comptem.

a banda, les amplificacions que canvien l'estructura informativa amb l'adverbi polar *sí* i la conjunció *que* formant l'estructura TC + FC (taula 8).

Les taules 4-8 comparen l'ús possible de les marques esmentades en tots els contextos en què es podrien fer servir amb l'ús real observat, a fi de determinar el percentatge d'ús relatiu en el corpus. Cal remarcar que en aquestes taules no es computa l'equivalència sinó l'ús de cada marca, perquè en casos en què no es fa servir una marca determinada pot ser que el traductor n'hagi emprat una altra que doni lloc a una traducció equivalent.

<i>marcatge</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% ús</i>
observat	12	5	7	4	18	3	49	48%
possible	5	11	14	10	10	4	54	
TOTAL	17	16	21	14	28	7	103	

Taula 4. FC marcat en posició F

<i>marcatge</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% ús</i>
observat	1	5	4	0	4	1	15	36%
possible	3	6	3	3	6	6	27	
TOTAL	4	11	7	3	10	7	42	

Taula 5. FC marcat amb oracions clivellades

<i>marcatge</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% ús</i>
observat	1	1	1	0	0	0	3	6%
possible	6	11	5	2	14	11	49	
TOTAL	7	12	6	2	14	11	52	

Taula 6. FC marcat en la perifèria esquerra

<i>marcatge</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% ús</i>
observat	4	1	3	0	0	3	11	13%
possible	14	18	19	7	9	6	73	
TOTAL	18	19	22	7	9	9	84	

Taula 7. FC marcat amb adverbis focals i quantificadors exclamatius

<i>marcatge</i>	<i>Ràfols</i>	<i>Caball</i>	<i>Udina</i>	<i>Sales</i>	<i>Font</i>	<i>Gombau</i>	<i>TOTAL</i>	<i>% ús</i>
observat	3	0	2	4	1	2	12	41%
possible	0	6	2	3	1	5	17	
TOTAL	3	6	4	7	2	7	29	

Taula 8. FC marcat amb canvi d'estructura informativa sí que (TC + FC)

Si comparem la freqüència relativa de les quatre marques, observem que el marcatge en posició F (48%) i les clivellades (36%) són molt utilitzats, al costat del desplaçament del FC a la perifèria esquerra (6%) i l'amplificació amb adverbis focals i quantificadors exclamatius (13%). Així mateix, dins de les marques lèxiques, el canvi d'estructura informativa amb l'adverbi polar *sí* seguit de la conjunció *que* té una freqüència d'ús més alta (41%), amb l'excepció del text de Caball.

Sembla clar que el baix marcatge del contrast està relacionat amb el poc ús del desplaçament del FC a la perifèria esquerra i dels adverbis focals i quantificadors exclamatius. Tanmateix, caldria comparar les dades amb la productivitat d'aquestes mateixes marques en un context de conversa de català col·loquial, a fi de determinar si la seva presència en l'«oralitat fingida» (Brumme & Espunya 2012: 13) de les traduccions és representativa de l'ús real o, per contra, hi estan infrarepresentades.

De tota manera, és significatiu que en sis traduccions amb 52 contextos favorables a l'ús del desplaçament del FC a la perifèria esquerra només se n'observin 3 de marcats, repartits en els textos meta de Ràfols, Caball i Udina. Igualment, pel que fa a l'ús de l'amplificació il·lustrat en la taula 7. Al final del proper punt (§ 6.4), veurem algun dels efectes que pot tindre l'ús poc freqüent d'aquestes marques en la traducció del FC amb valor escalar-contrastiu.

6.4 DIFERÈNCIES EN LA TRADUCCIÓ SEGONS LA CLASSE DE FC

Hem segmentat les dades sobre l'equivalència en la traducció del FC, distingint segons les propietats semàntiques dels diversos FC. En la taula 8 podem comparar els percentatges d'equivalència del FC correctiu, additiu, exhaustiu i escalar-contrastiu.

		Ràfols	Caball	Udina	Sales	Font	Gombau	TOTAL	% equivalència
FC correctiu	tr. equiv.	11	6	8	5	12	5	47	
	no equiv.	5	9	5	5	5	9	38	55%
	total	16	15	13	10	17	14	85	
FC additiu	tr. equiv.	1	1	1	0	1	0	4	
	no equiv.	1	6	4	0	1	0	12	25%
	total	2	7	5	0	2	0	16	
FC exhaustiu	tr. equiv.	10	14	8	1	8	7	48	
	no equiv.	9	12	19	8	11	4	63	43%
	total	19	26	27	9	19	11	111	
FC contraexp.	tr. equiv.	2	0	7	2	2	0	13	
	no equiv.	2	2	1	0	3	4	12	52%
	total	4	2	8	2	5	4	25	
TOTAL		41	50	53	21	43	29	237	

Taula 8. Traducció equivalent segons classe de FC

Com podem observar en la columna % *equivalència*, el grau d'equivalència és molt semblant en totes les classes de FC (55-43 %), amb l'excepció del FC additiu, per al qual és del 25 %. Aquesta diferència pot ser el resultat del nombre menor d'observacions d'aquesta mena de focus, ja que en els textos font de Sales i Gombau no n'hi ha, així com del poc ús de l'adverbi focal *també*, sovint necessari per a marcar el caràcter additiu del FC en català.

Hem de matissar que en el cas particular del FC escalar-contraexpectatiu, sempre que el trobem marcat en posició F, el fet que el computem com a marcat i traduït de manera equivalent no evita que en el text meta la contraexpectativitat quedi a mercè de la interpretació del lector, tal com passa a (34c). En el text font això no passa, perquè en anglès el FC també el solem trobar marcat tipogràficament amb independència que es trobi en posició F (34a).

- (34) C: And did I hear you right, about a dog?
- [The *dog*]FC is a major character? (Nunez 2019: § 11)
 - I ho he sentit bé, això del gos? El personatge principal és [un *gos?*]FC (Ràfols 2019: § 11)
 - El personatge principal és [el *gos?*]FC?
 - [El *gos,*]FC és el personatge principal?
 - Que** el personatge principal és [el *gos?*]FC

Això no obstant, el desplaçament del FC a la perifèria esquerra (34d) i l'amplificació amb quantificadors exclamatius (34e) permeten fer explícita la contraexpectativitat en català. Alhora, aquestes marques preserven el valor modal exclamatiu de la contraexpectativitat i, per tant, eviten la reducció de trets de modalitat, a més a més dels informatius. Tanmateix, com hem vist a § 6.3, l'ús d'aquestes marques és molt escàs en el corpus.

Feta aquesta apreciació, pensem que el caràcter marcat però subjecte a la interpretació en el text meta (34c) d'un element inequívocament marcat en el text font, pot fer convenient una categoria intermèdia «semimarcad» o la combinació de dues variables «+/- marcad» i «+/- explícit», per a classificar aquests casos en estudis de corpus futurs.¹⁸

7. DISCUSSIÓ I HIPÒTESIS DE RECERCA

De les dades i tendències presentades en l'apartat anterior en podem extreure tres hipòtesis de recerca per a estudis futurs. En primer lloc, sembla que, en català, el contrast es marca menys que en anglès; caldria comprovar-ho i identificar-ne les causes mitjançant estudis de corpus de conversa oral de català col·loquial, com per exemple el COC (Payrató & Alturo 2002). Donar resposta a aquesta qüestió permetria determinar en quina mesura marcar tots els casos de contrast en una traducció anglès-català suposaria un *calc de freqüència*; és a dir, l'ús d'una forma pròpia «de la llengua meta però en una freqüència superior a l'habitual si el text hagués estat escrit originalment la llengua meta» (Ainaud *et alii* 2020: 20).

Una segona hipòtesi és que hi ha una certa manca de consciència metapragmàtica entre els traductors entorn de l'aportació pragmàtica del FC marcat amb cursiva en anglès, un fet que genera problemes diversos a l'hora d'identificar equivalències de traducció en català.

La tercera hipòtesi és relativa a l'ús del desplaçament del FC a la perifèria esquerra i els adverbis focals. És possible que aquestes marques estiguin infrarepresentades en les traduccions del corpus, al costat de la seva freqüència real d'ús en català col·loquial. Alhora, també pot ser que la presència del FC *in situ* en les traduccions de textos d'oralitat fingida no sigui equivalent a l'ús col·loquial que es fa d'aquesta

18. Vegeu Hörnig *et alii* (2019: 1-15) per a una discussió actualitzada del concepte de *forma lingüística marcada*.

marca actualment. Aquesta possibilitat caldria contrastar-la amb estudis de corpus de català col·loquial oral.

8. CONCLUSIONS

En aquest article hem proposat un marc d'anàlisi que facilita l'encaix entre els estudis del FC (Krifka 2007; Zimmermann 2007) i la traductologia, i l'hem aplicat amb un estudi de corpus paral·lel anglès-català de textos de narrativa. La noció clau que ha guiat l'anàlisi ha estat l'*equivalència traductora* amb relació al FC.

A partir de la constatació que el FC combina una funció pragmàtica (Zimmermann 2007) i una aportació semàntica basada en la vinculació d'alternatives amb relacions diverses (Rooth 1992, 2016; Krifka 2007), hem plantejat la possibilitat que en el text meta trobem traduccions amb FC en un element equivalent —que hem anomenat *corresponents*— o, per contra, enunciats amb FC en una estructura informativa diferent o sense FC; aquestes altres traduccions les hem anomenades informativament *no corresponents*, d'acord amb Seleskovitch (1986; citat a Hurtado Albir 2001).

Dins d'aquest marc, hem desenvolupat el ventall de tècniques de traducció aplicades pels traductors en la reexpressió d'aquest fenomen. Així doncs, hem vist com les tècniques de canvi d'estructura sintàctica, transposició, amplificació i modulació, aplicades al FC, es relacionen amb les nocions de traducció corresponent i traducció no corresponent en l'anàlisi del corpus (Vazquez-Ayora 1977; Hurtado Albir 2001).

Posteriorment, hem descrit les dades i tendències del corpus. Hem observat que, en els textos meta en català, el FC es tradueix de manera equivalent en menys de la meitat dels casos (47%) i, dins d'aquest percentatge, es fan traduccions amb FC en un 41% de les observacions.

D'acord amb aquestes dades, hem proposat hipòtesis diverses per explicar el marcatge menor del contrast en els textos en català. Els condicionants hipotètics discutits han estat (1) factors idiosincràtics de la pragmàtica del català, (2) mancances en la consciència metapragmàtica dels traductors i (3) tries pragmaestilístiques conscients.

En relació amb aquest últim factor, hem observat que els sis traductors del corpus tenen preferències diverses en la tria de marques sintàctiques, lèxiques i tipogràfiques de FC. Així mateix, també hem constatat l'existència de dos canons pel que fa a l'ús de la cursiva per a marcar el FC; hi ha tres traductors que la fan servir en graus diferents i tres que no la utilitzen mai, probablement perquè no li atribueixen la funció pragmàtica de marcador del FC.

A més a més, també hem constatat que el desplaçament del FC a la perifèria esquerra i amplificació mitjançant adverbis focals i quantificadors exclamatius són dues marques poc utilitzades entre tots els traductors. Aquest fet podria explicar bona part dels casos de no marcatge del contrast en el text meta.

Per acabar, considerem que calen estudis per a contrastar les tendències i hipòtesis plantejades amb l'ús espontani de la llengua, ja sigui mitjançant un corpus de conversa oral de català col·loquial (COC; Payrató & Alturo 2002), o un corpus especialitzat d'estructura informativa (NOCANDO; Brunetti *et alii* 2011).

PAU FRANCESCH SABATÉ

Universitat de Barcelona

paufrancesch@ub.edu

ORCID 0000-0001-5716-8902

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ABOH, E. (2016) «Information Structure: A Cartographic Perspective», dins C. Féry & S. Ishihara (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 145-164.
- AINAUD, J., A. ESPUNYA, & D. PUJOL (2020) *Manual de traducció anglès-català*, Barcelona, Universitat Pompeu Fabra, [<https://bit.ly/3vBM4Rp>], últim accés 27 d'agost de 2020.]
- BAKER, M. (1992) *In Other Words: A Coursebook on Translation*, London, Routledge.
- BASSNETT, S. & A. LEFEVERE, ed. (1990) *Translation, History and Culture*, Londres, Pinter.
- BECK, S. (2016) «Focus Sensitive Operators», dins C. Féry & S. Ishihara (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 227-250.
- BIANCHI, V., G. BOCCI & S. CRUSCHINA (2016) «Focus fronting, unexpectedness, and evaluative implicatures», *Semantics and Pragmatics*, 9, 3, p. 1-54.
- BONET, S. & J. SOLÀ (1986) *Sintaxi generativa catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- BRODY, M. & K. SZENDRÖI (2011) «Exhaustive focus is an answer», dins H. Bartos (ed.), *New directions and results in syntactic research - In honour of Ferenc Kiefer's 80th birthday*, 23, Budapest: Akademiai Kiadó / Academic Press.
- BRUMME, J. & A. ESPUNYA, ed. (2012) *The Translation of Fictive Dialogue*, Amsterdam, Rodopi.

- BRUNETTI, L., S. BOTT, J. COSTA & E. VALLDUVÍ (2011) «A multilingual annotated corpus for the study of Information Structure», dins M. Konopka, J. Kubczak, C. Mair, F. Štícha & U. Wassner (ed.), *Grammatik und Korpora, 2009 (Dritte Internationale Konferenz)*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, p. 305-327.
- BÜRING, D. (2016) «Contrastive (Topic)», dins C. Féry & S. Ishihara (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 64-85.
- CHIERCHIA, G. (2013) *Logic in Grammar*, Oxford, Oxford University Press.
- CORPAS, G. (2000) «Fraseología y traducción», dins V. Salvador & A. Piquer (ed.), *El discurs prefabricat. Estudis de fraseologia teòrica i aplicada*, Castelló de la Plana, Servei de Publicacions de la Universitat Jaume I, p. 49-62.
- DOUGLAS, P. (2009) «Encoding intonation: The use of italics and the challenges for translation», dins M. Mahlberg, V. González-Díaz & C. Smith (ed.), *Proceedings of the Corpus Linguistics Conference (CL2009)*, Liverpool, University of Liverpool, [<http://ucrel.lancs.ac.uk/publications/cl2009/>], últim accés 5 d'agost de 2020.]
- DURANTI, A. (1997) *Linguistic Anthropology*, Cambridge, Cambridge University Press.
- ESPINAL, T. (2006) *Diccionari de sinònims de frases fetes*, Barcelona/València, Universitat Autònoma de Barcelona / Servei de Publicacions de la Universitat de València / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- ESTEBAS-VILAPLANA, E. (2000) «The use and realisation of accentual focus in Central Catalan with a comparison to English» (tesi doctoral), Londres, University College London.
- FELDHAUSEN, I. & X. VILLALBA (2020) «Modality and Information Structure: Focus, Dislocation, Interrogative and Exclamatory Sentences», dins J. A. Argenter & J. Lüdtke (ed.), *Manual of Catalan Linguistics*, Berlin / Boston, De Gruyter, p. 247-270.
- FORCADELL, M. (2007) «Information packaging, language contact and linguistic change: structural calque in Catalan» (tesi doctoral), Barcelona, Universitat Pompeu Fabra.
- (2015) «Seqüències no desaccentuables en català: prosòdia aliena en el català de TV3», *Estudis Romànics*, 37, p. 67-84.
- (2016) «New prosodic patterns in Catalan: Information status and (de)accentability», *Journal of Pragmatics*, 97, p. 1-20.
- GROENENDIJK, J. & M. STOKHOF (1984) «On the Semantics of Questions and the Pragmatics of Answers», dins F. Landman & F. Veltman (ed.), *Varieties of Formal Semantics: Proceedings of the Fourth Amsterdam Colloquium*, Amsterdam, Foris, p. 143-170.
- GUTT, E. A. (1991) *Translation and Relevance. Cognition and Context*, Oxford, Blackwell.

- HATIM, B. & I. MASON (1990) *Discourse and the Translator*, Londres, Longman.
- (1997) *The Translator As Communicator*, Londres, Routledge.
- HORN, L. R. (2016) «Information Structure and The Landscape of (Non-) At-Issue Meaning», dins C. Féry & S. Ishihara (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 108-127.
- HÖRNIG, R., S. FEATHERSTON, S. VON WIETERSHEIM & S. WINKLER (2019) «Markedness in Context: An Approach to Licensing», dins S. Featherston, R. Hörnig, S. von Wietersheim & S. Winkler (ed.), *Experiments in Focus. Information Structure and Semantic Processing*, Berlín, De Gruyter, p. 1-16.
- HURTADO ALBIR, A. (2001) *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*, Madrid, Ediciones Cátedra.
- (2019) «La investigación en didáctica de la traducción. Evolución, enfoques y perspectivas», dins M. Tolosa & Á. Echeverri (ed.), *Porque algo tiene que cambiar. La formación de traductores e intérpretes: Presente & futuro. MonTI II*, Alacant, Publicacions de la Universitat d'Alacant, p. 47-76.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016) *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. [GIEC]
- JAKOBSON, R. (1984) *Ensayos de lingüística general*, Barcelona, Ariel.
- KISS, K. É. (1998) «Identificational Focus and Information Focus», *Language*, 74, 2, p. 245-272.
- (2007) «Topic and Focus: Two Structural Positions Associated with Logical Functions in the Left Periphery of the Hungarian Sentence», *Interdisciplinary Studies on Information Structure*, 6, p. 69-81.
- KRATZER, A. & E. SELKIRK (2020) «Deconstructing information structure», *Glossa: a journal of general linguistics*, 5, 1, p. 1-53.
- KRIFKA, M. (1995) «The semantics and pragmatics of polarity items», *Linguistic Analysis*, 25, p. 209-257.
- (2007) «Basic Notions of Information Structure», dins C. Féry, G. Fanselow & M. Krifka (ed.), *Working Papers of the SFB 632*, 6, *Interdisciplinary Studies of Information Structure* (ISIS), Potsdam, Universitätsverlag Potsdam, p. 12-56.
- LACA, B. (1986) «Notes per a un estudi del pleonasma pronominal en català», dins J. Massot (ed.), *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, 13, *Miscel·lània a A. M. Badia i Margarit*, 5, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 65-88.
- LLOP, A. (2017) «La reanàlisi dels minimitzadors negatius en el contínuum romànic pirinenc» (tesi doctoral), Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona.

- LÓPEZ FOLGADO, V. (2000) «The Role of Italics in Translation: A Pragmatic View», dins M. P. Navarro, R. Lorés & S. Murillo, *et alii* (eds.), *Transcultural Communication: Pragmalinguistic Aspects*, Zaragoza, Anubar Ediciones, p. 91-98.
- LVÓVSKAYA, Z. (1997) *Problemas actuales de la traducción*, Granada, Universidad de Granada.
- MARCO, J. (2004) «Les tècniques de traducció (dels referents culturals): retorn per a quedar-nos-hi», *Quaderns. Revista de traducció*, 11, p. 129-149.
- (2021) «Testing the Gravitational Pull Hypothesis on modal verbs expressing obligation and necessity in Catalan through the COVALT corpus», dins M. Bisiada (ed.), *Empirical studies in translation and discourse*, Berlín, Language Science Press, p. 27-52.
- MARÍN, M. J. & M. J. CUENCA (2012) «De l'atribució a la modalitat: construccions amb és que en català oral», *Caplletra*, 52, 1, p. 65-94.
- MAYOL, L. (2007) «Right-dislocation in Catalan: its discourse function and counterparts in English», *Languages in Contrast*, 7, 2, p. 203-220.
- MOLINA, L. & A. HURTADO ALBIR (2002) «Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach», *Meta*, 4, p. 498-512.
- MUNDAY, J. (2012) *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*, Londres, Routledge.
- NEWMARK, P. (1988) *A Text Book of Translation*, Londres, Prentice Hall.
- NOGUÉ, N. (2010) «La puntuación de los escritos académicos de los estudiantes universitarios», *International Journal of Applied Linguistics*, 159, 1, p. 27-51.
- OLALLA, C. & HURTADO ALBIR, A. (2014) «Estudio empírico de la traducción de los culturemas según el grado de adquisición de la competencia traductora. Un estudio exploratorio», *Sendebarr*, 24, p. 9-38.
- OLTRA, M. D. (2018) «La fraseologia com a tret estilístic en novel·les originals en anglès i les seues traduccions al català», *Caplletra*, 65, p. 95-124.
- PAYRATÓ, L. (1996) *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, València, Universitat de València.
- (2002) «L'enunciació i la modalitat oracional», dins J. Solà, M. R. Lloret, J. Mascaró & M. Pérez Saldanya (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, p. 1149-1220.
- PAYRATÓ, L. & N. ALTURO (2002) *Corpus oral de conversa col·loquial: materials de treball*, Barcelona, Edicions Universitat Barcelona.
- PUJOL, J. M., & J. SOLÀ (2011) *Ortotipografia. Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*, Barcelona, Educaula.
- PYM, A. (2010) *Exploring Translation Theories*, Londres, Routledge.

- REPP, S. (2010) «Defining 'contrast' as an information-structural notion in grammar», dins S. Repp & P. COOK (eds.), *Lingua*, 120, 6, p. 1333-1345.
- RIGAU, G. (2004) «El quantificador focal *pla*: un estudi de sintaxi dialectal», *Caplletra*, 36, p. 25-54.
- ROOTH, M. (1992) «A theory of focus interpretation», *Natural Language Semantics*, 1, p. 75-116.
- (2016) «Alternative Semantics», dins C. Féry & S. Ishihara (eds.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 19-40.
- SALDANHA, G. (2011) «Emphatic Italics in English Translations: Stylistic Failure or Motivated Stylistic Resources?», *Meta: Translators' Journal*, 56, 2, p. 424-442.
- SALVADOR, V. (1995) «De la fraseologia a la lingüística aplicada», *Caplletra*, 18 (monogràfic sobre Fraseologia), p. 11-30.
- SELESKOVITCH, D. (1986) «Translation: Corresponding Words or Equivalent Texts?», *TexTconText*, 2, p. 128-140.
- SILVERSTEIN, M. (1976) «Shifters, Linguistic Categories, and Cultural Description», dins K. Basso & H. Selby (eds.), *Meaning in Anthropology*, Albuquerque, University of New Mexico Press, p. 11-55.
- (1993) «Metapragmatic discourse and metapragmatic function», dins J. Lucy (ed.), *Reflexive Language: Reported Speech and Metapragmatics*, Cambridge, Cambridge University Press, p. 33-58.
- SLANCAROVA, D. (1998) «On the Use of Italics in English and Czech» (tesi de màster no publicada), Brno, Masaryk University, [http://www.phil.muni.cz/angl/DIPLOMKY/1998/slancarova/ds_cho.htm], últim accés 9 de juliol de 2020.]
- SOLÀ, J. (1990) *Lingüística i normativa*. Barcelona, Empúries.
- STALNAKER, R. (1974) «Pragmatic presuppositions», dins M. K. Munitz & P. K. Unger (eds.), *Semantics and Philosophy*, Nova York, New York University Press.
- TUBAU, S. & T. ESPINAL (2012) «Doble negació dins l'oració simple en català», *Estudis romànics*, 34, p. 145-164.
- VALLDUVÍ, E. (1992) *The informational component*, Nova York, Garland.
- (2002) «L'oració com a unitat informativa», dins J. SOLÀ, M. R. LLORET, J. MASCARÓ & M. PÉREZ SILDANYA (dir.), *Gramàtica del català contemporani*, Barcelona, Empúries, p. 1221-1279.
- VALLDUVÍ, E. & E. ENGDahl (1996) «The linguistic realization of information packaging», *Linguistics*, 34, p. 459-519.

- VALLDUVÍ, E. & M. VILKUNA (1998) «On rheme and kontrast», dins P. W. Culicover & L. McNally (ed.), *The Limits of Syntax (Syntax & Semantics, 29)*, San Diego, Academic Press, p. 79-108.
- VALLDUVÍ, E. & R. ZACHARSKI (1994) «Accenting phenomena, association with focus and the recursiveness of focus-ground», dins P. Dekker & M. Stokhof (ed.), *Proceedings of the 9th Amsterdam Colloquium*, p. 683-702.
- VÁZQUEZ-AYORA, G. (1977) *Introducción a la Traductología: Curso Básico de Traducción*, Georgetown, Georgetown University Press.
- VILLALBA, X. (1998) «Right dislocation is not right dislocation», *Studies on the Syntax of Central Romance Languages*, O. Fullana & F. Roca (ed.), Girona, Universitat de Girona, p. 227-241.
- (2011) «A quantitative comparative study of right-dislocation in Catalan and Spanish», *Journal of Pragmatics*, 43, 7, p. 1946-1961.
- VINAY, J. P. & J. DALBERNET (1958) *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*, Amsterdam, John Benjamins.
- ZIMMERMANN, M. (2007) «Contrastive Focus», dins C. Féry, G. Fanselow & M. Krifka (ed.), *Working Papers of the SFB 632, 6, Interdisciplinary Studies of Information Structure (ISIS)*, Potsdam, Universitätsverlag Potsdam, p. 147-159.
- (2016) «Predicate Focus», dins C. Féry & S. Ishihara (ed.), *The Oxford Handbook of Information Structure*, Oxford, Oxford University Press, p. 314-358.
- ZIMMERMANN, M. & D. HOLE (2008) «Predicate Focus, Verum Focus, Verb Focus. Similarities and Difference», *Workshop on Predicate Focus, Uni Potsdam & SFB 632*. [<https://bit.ly/3vymjBo>], últim accés 3 de setembre de 2020.]